

LABYRINT

KUNNSKAPSMAGASINET FRA UNIVERSITETET I TROMSØ NR 1 • 2013

kulde : **Å overleve ekstrem nedkjøling**
snøskuter : **Risikerer liv og lemmer?**
ernæring : **Sjørøya mot fedme**

Hvem vant kjønnskampen?

For hundre år siden var kvinner stemmeløse og lavt utdannet. I dag dominerer de nesten alle fag i høyere utdanning.

En reiseskildringens pionér

Selv hevdet hun å være den første kvinne på Svalbard. Det som i hvert fall stemmer, er at hun skrev en eksepsjonell reiseskildring fra 1800-tallets Nord-Norge.

Tekst: Linn Sollid Madsen

I en tid da kvinner ikke hadde adgang til franske marinefartøyer, brukte den 19 år gamle pariserinnen Léonie d'Aunet all sin sjarme og list til å sikre seg en plass på et eventyr av de sjeldne. På betingelse av at også samboeren hennes, kunstneren François Biard ble med, fikk hun lov til å være en del av en forskningsekspedisjon La Recherche til et av datidens mest utgjengelige og eksotiske reisemål, nemlig Svalbard.

Året var 1839 og Paris var verdens sentrum. Bestyrelsen var stor da Léonie bekjentgjorde sine planer i de finere sirkler hun tilhørte. Aldri kunne vel en kvinne klare en slik besværlig og farefull ferd! Siden hun offisielt ikke fikk være om bord, måtte hun og mannen reise landeveien store deler av turen opp til Hammerfest. Men d'Aunet ikke bare overlevde, hun skrev også en svært underholdende reiseskildring om turen gjennom Nordens land.

– Hun er en interessant dame og kokket selvsikker i sin skrivestil, ler professor i nordisk litteratur, Nils Magne Knutsen ved UiT. Han har skrevet bok om den franske ekspedisjonen.

– I motsetning til datidens andre reiseskildringer har hun det kvinnelige blikket, og beskriver med stor innlevelse de kulinariske opplevelsene langs veien, skandinaviske kvinners (manglende) motesans og landenes kultur og arkitektur.

kritisk blick

19 åringen har en skarp penn og sparer ikke på kruttet i møte med andre kulturer. Samene får det glatte lag, og hun legger heller ikke noe i mellom i sin beskrivelse av skandinaviske kvinner. Vel var de høye og lyse med pen hud, men svenskene slet med dårlige tenner og «stygge, store føtter».

Leonie d'Aunet, her malt av sin ektemann François Biard, var en av de første «turistene» i Nord-Norge og på Svalbard. Foto: RMN-Grand Palais (Château de Versailles) / Daniel Arnaudet

Norske kvinner skjemtes også av sine dårlige tenner samt sine «store ører». Naturen i Lofoten betegnes som Djevelens verk, men hun var også tidvis vilt begeistret for ting hun så. Hun finner knapt ord til å beskrive sin beundring for nordlyset.

– d'Aunet hadde sansen for det dramatiske og smurte nok tjukt på i noen tilfeller. Blant annet skriver hun at hovedgata i Tromsø «begynner ved sjøen og ender ved foten av en enorm blågrønn isbre», humrer Knutsen.

Til tross for en god porsjon klaging er det tydelig at 19-åringen er ei tøff dame. På veien hjem rir hun tvers over Finnmarksvidda fra Kåfjord via Kautokeino til Karesuando, gjennom myggbefengt myr og

over fjell i damesal.

En som derimot ikke lot seg imponere, var pastor Læstadius. Følget fikk aller nådigst overnatte i prestegården da de kom fram til Karesuando, og d'Aunet beskriver den kjente predikanten som en overlegen, gjerrig dust.

skandaløs affære

Vel hjemme i Frankrike mottar kunstnerkjæresten mye ros for sine dramatiske malerier fra verdens utpost (blant annet et bilde der selve Læstadius preker for noen samer ved en to meter høy snøskavl), og de to elskende gifter seg året etter. d'Aunet var imidlertid ikke fornøyd med en skarve kunstner og ble kort tid etter elskerinnen til Frankrikes største dalevende kjendis, Victor Hugo. Resultatet var en megaskandale, og d'Aunet havnet sågar i fengsel et par måneder for utroskap, etter at mannen tok henne og Hugo på fersken. 15 år etter sin eventyrlige reise, og svært kjent etter skandalen, skrev hun sin reiseskildring som ble svært populær. Hun fulgte opp med romaner og skuespill og livnærte seg som forfatter frem til sin død i 1879.

– Man vet jo ikke med sikkerhet om hun var den første kvinnen på Svalbard, men det gikk lang tid før Nord-Norge opplevde en lignende turist, sier Knutsen.

Vil du vite mer?

Leonie d'Aunet (1968). En pariserinnes reise gjennom Norge til Spitsbergen anno 1838 .
Nils M. Knutsen og Per Posti (2002). La Recherche: En ekspedisjon mot nord .